

СИЁСИЙ БОШҚАРУВДА СИЁСИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН Фойдаланишнинг замонавий усуллари

Хўжаев Анвар Исмаилович

Ўзбекистон миллий университети мустақил тадқиқотчиси

АННОТАЦИЯ

Мақолада замонавий сиёсий бошқарувда рақамли технологиялар, data-driven сиёсат ва сиёсий PR воситалари қўлланилиши таҳлил қилинган. Муаллиф рақамлашув жараёнларининг давлат ва жамият ўртасидаги муносабатларга таъсири, катта маълумотлардан фойдаланиш орқали сиёсий қарорларни қабул қилиш самарадорлигини ҳамда жамоатчилик фикрини бошқаришнинг ижобий ва салбий жиҳатларини ёритиб берган.

Калит сўзлар: сиёсий технологиялар, рақамли бошқарув, data-driven сиёсат, сиёсий PR, жамоатчилик фикри, рақамлашув.

АННОТАЦИЯ

В статье анализируется применение цифровых технологий, data-driven политики и инструментов политического PR в современном политическом управлении. Автор рассматривает влияние процессов цифровизации на взаимоотношения государства и общества, эффективность принятия политических решений на основе больших данных, а также положительные и отрицательные стороны управления общественным мнением.

Ключевые слова: политические технологии, цифровое управление, data-driven политика, политический PR, общественное мнение, цифровизация.

ABSTRACT

The article analyzes the use of digital technologies, data-driven politics, and political PR tools in modern political governance. The author explores the impact of digitalization processes on state-society relations, the effectiveness of decision-making based on big data, as well as the positive and negative aspects of managing public opinion.

Keywords: political technologies, digital governance, data-driven politics, political PR, public opinion, digitalization.

КИРИШ

Рақамлашув ва глобаллашув шароитида сиёсий бошқарув сезиларли трансформацияларга учрамоқда, бу эса замонавий сиёсий технологияларни жорий этишни талаб этмоқда. Улар давлат ва жамият ўртасидаги ўзаро алоқаларни таъминлаш, бошқарув қарорларининг самарадорлигини ошириш,

шунингдек, сиёсий жараёнларнинг ошкоралиги ва легитимлигини кафолатлашнинг ажралмас воситасига айланмоқда.

Глобаллашув ва рақамлашув шароитида сиёсий бошқарув тизимида янги тенденциялар шаклланмоқда. Замонавий сиёсий технологиялар давлат ва жамият ўртасидаги муносабатларни кучайтириш, бошқарув самарадорлигини ошириш, сиёсий жараёнларнинг ошкоралиги ва легитимлигини таъминлашда муҳим аҳамият касб этмоқда. Мақолада рақамли технологиялар, data-driven сиёсат ва сиёсий PR каби усулларнинг афзалликлари ҳамда муаммолари таҳлил қилинади.

Методлар

Тадқиқотда қиёсий таҳлил, мисоллар асосида ўрганиш ва назарий таҳлил усуллари қўлланилди. Хусусан, **АҚШ, Эстония, Жанубий Корея, Сингапур** каби мамлакатлардаги рақамли платформалар ва сиёсий технологиялар тажрибаси ўрганилди.

Ушбу давлатларда аҳоли электрон идентификация орқали овоз бериш, петиция юбориш, давлат қарорлари муҳокамасида қатнашиш имкониятига эга бўлган. Бу эса сиёсий мобилликни ошириш ва жамоатчилик фикрини инобатга олиш механизмларини мустаҳкамлайди [1].

Рақамлашув жараёнлари фуқаролар билан давлат органлари ўртасидаги муносабатларни тубдан ўзгартириб, сиёсий институтларнинг фаолиятига янги мазмун бағишламоқда [2].

Шу билан бирга, Ўзбекистондаги электрон ҳукумат ва онлайн мулоқот платформаларининг амалиёти таҳлил қилинди.

Ўзбекистонда ҳам сўнгги йилларда рақамли платформалар (**my.gov.uz, pm.gov.uz, ijtimoiy fikr.uz** каби) орқали фуқароларнинг давлат бошқарувида иштирокини таъминлашга қаратилган ислохотлар амалга оширилмоқда. Хусусан, Президентнинг виртуал қабулхонаси орқали юз минглаб мурожаатлар қабул қилиниб, амалдаги бошқарув қарорларига таъсир кўрсатмоқда [3].

Натижалар

1. Рақамли технологиялар ва интернет-коммуникациялар:

Фуқаролар ва давлат органлари ўртасида тўғридан-тўғри алоқа имкони яратди.

Шунингдек, давлат хизматларининг 90 фоиз дан ортиғи рақамли кўринишда тақдим этилмоқда. Бу бюрократик тўсиқларни камайтиради ва коррупция хавфини пасайтиради.

Электрон овоз бериш, петициялар ва онлайн муҳокамалар орқали фаол фуқаролик позицияси кучайди. Айниқса, ижтимоий тармоқлар ва мессенжерлар

(Telegram, Facebook, X (Twitter), Instagram) орқали давлат хизматчилари фуқароларнинг муаммоларига тез жавоб қайтариш имкониятига эга бўлмоқда.

Ўзбекистонда Президентнинг виртуал қабулхонаси ва интерактив порталлар орқали аҳоли фаол иштироки таъминланмоқда.

Шу билан бирга ҳамма фуқаролар ҳам интернетдан тенг даражада фойдаланиш имконига эга эмас. Бу рақамли бошқарувда ижтимоий тенгсизликни кучайтириши мумкин (айниқса, қишлоқ жойларда).

Рақамли платформаларга хужумлар, шахсий маълумотларни ўғирлаш ва тарқатиш ҳолатлари сиёсий барқарорликка салбий таъсир кўрсатиши мумкин.

2.Data-driven siyosat:

Катта маълумотлар таҳлили орқали сайловчилар афзалликлари аниқланмоқда.

Кембриж Аналитика (Cambridge Analytica) можароси шуни кўрсатдики, маълумотлар орқали сайловчиларнинг психологик профиллари яратилиб, уларнинг қарорларига таъсир кўрсатиш мумкин бўлган. Бу халқаро миқёсда сиёсий ахлоқ ва шахсий маълумотларни муҳофаза қилиш билан боғлиқ жиддий муҳокамаларни келтириб чиқарди [4].

АҚШ президентлик сайловлари мисолида микронизишланган сиёсий реклама самарадорликка эришган.

Ушбу сиёсий технологиянинг ютуғи сифатида қуйидагиларни келтириш мумкин:

- сайлов стратегияларининг аниқлиги – сайловчиларга индивидуал ёндошиш орқали овозларни кўпроқ жалб қилиш имконияти туғилади;
- қарор қабул қилишнинг илмга асосланганлиги – маълумотларга асосланган бошқарув интуиция эмас, реал таҳлилларга таянади;
- жамоатчилик кайфиятини мониторинг қилиш – ахборот оқимлари орқали аҳолининг сиёсий кайфиятини тезкор аниқлаш мумкин.

Шу билан бирга бу технологияда бир қанча камчиликлар ҳам кузатилган:

- шахсий маълумотларнинг махфийлигига таҳдид – шахсларнинг розилигисиз улар ҳақида маълумот тўплаш инсон ҳуқуқларини бузиши мумкин;
- манипуляция хавфи – маълумотларга асосланган шахсийлаштирилган ахборот орқали одамлар фикрини ноқонуний равишда йўналтириш ҳолатлари юзага келади;
- ижтимоий поляризация – алгоритмлар орқали муайян қарашларни кучайтириш натижасида жамиятда сиёсий бўлиниш юзага келиши мумкин [5].

3. Сиёсий PR ва жамоатчилик фикрини бошқариш:

Сиёсий етакчиларнинг ижобий имижини шакллантиришда ижтимоий тармоқлар ва оммавий ахборот воситалари самарали қўлланилмоқда.

Сиёсий PR жараёнларида ижтимоий сўровномалар, медиатаҳлил, контент таҳлили ва онлайн фикр кузатувчи платформалардан фойдаланилади. Бу жамоатчилик кайфиятини аниқлаб, уни керакли йўналишда ўзгартириш имконини беради [6].

Обама ва Макрон кампаниялари PR технологиялари орқали катта ютуқларга эришган.

Хусусан, **Барак Обама** ўз президентлик кампаниясида ижтимоий тармоқлардан фойдаланиш орқали ижобий сиёсий имиж яратган. PR орқали у «умид ва ўзгариш етакчиси» сифатида кўрсатилди, бу эса унинг сайловдаги ютуқларида ҳал қилувчи роль ўйнади [7].

Франциядаги Эммануэль Макрон «En Marche!» ҳаракатини PR ва оммавий тарғибот воситалари орқали кенг ёритган, бу орқали қисқа вақт ичида сиёсий сахнада етакчи ўринни эгаллади [8].

Бироқ манипуляция, популизм ва ишончсизлик хавфи ҳам мавжуд.

Манипуляция эҳтимоли – PR орқали нотўғри маълумот тарқатилиши ёки воқеаларни ҳақиқатга зид тарзда талқин қилиниши жамоатчиликни манипуляция қилиш хавфини туғдиради [9].

Популизм ва «имиджбозлик» хатарлари – баъзи сиёсий шахслар фақат ташқи кўриниш ва PR орқали яхши имиж яратиб, аслида мазмунан заиф сиёсат юритиши мумкин.

Ахборотга ишончсизлик – PR орқали тарқатилган маълумотлар нотўғри бўлса, жамоатчиликда умумий ишончсизлик мустаҳкамланади.

МУҲОКАМА

Замонавий сиёсий технологиялар сиёсий жараёнларни демократлаштириш, ҳокимиятнинг очиклигини таъминлаш ва жамоатчилик иштирокини кучайтиришда муҳим аҳамиятга эга. Шу билан бирга, ахборот хавфсизлиги, тенг имкониятлар, манипуляция ва ахлоқий чегаралар масалалари ҳам долзарб ҳисобланади. Демак, сиёсий бошқарувда рақамли платформалар ва катта маълумотлардан фойдаланиш масъулиятли ва шаффоф тарзда йўлга қўйилиши зарур.

ХУЛОСА

Умуман олганда, сиёсий PR ва жамоатчилик фикрини бошқариш воситалари замонавий сиёсий бошқарувда муҳим ўрин тутди. Улар орқали сиёсий етакчиларнинг имижини шакллантирилади, жамоатчиликнинг кайфияти таҳлил этилади ва давлат сиёсатини кенг жамоага етказиш имконияти юзага

келади. Аммо ушбу воситалардан фойдаланишда ахлоқий ва ҳуқуқий чегараларга амал қилиш, ахборот манипуляциясидан сақланиш лозим. Сиёсий PR, шубҳасиз, фақат таъсир этувчи восита эмас, балки жамоатчилик билан очик мулоқотни таъминловчи фаолият сифатида қаралиши лозим.

АДАБИЁТЛАР:

1. Madise Ü., Martens T. E-voting in Estonia 2005: The first practice of country-wide binding internet voting in the world. In: Electronic Voting 2006. – Gesellschaft für Informatik e.V., 2006. – P. 15–26.
2. Халилов Ш.Қ. Сиёсий бошқарувда инновацион ёндашувлар. – Тошкент: Фан, 2021. – Б. 112–114.
3. www.pm.gov.uz – Ўзбекистон Республикаси Президентининг Виртуал қабулхонаси. (Мурожаат қилинган сана: 20.05.2025).
4. Cadwalladr C., Graham-Harrison E. “Revealed: 50 million Facebook profiles harvested for Cambridge Analytica”. // The Guardian. – 2018.
5. Zuboff S. The Age of Surveillance Capitalism. – PublicAffairs, 2019. – P. 358–376.
6. Newman B.I. The Marketing of the President: Political Marketing as Campaign Strategy. – Sage, 1994. – P. 57–64.
7. Issenberg S. The Victory Lab: The Secret Science of Winning Campaigns. – Crown Publishers, 2012. – P. 182–190.
8. Lichfield G. “How Macron used political marketing to reinvent the center.” // Quartz, 2017.
9. Zuboff S. The Age of Surveillance Capitalism. – PublicAffairs, 2019. – P. 291–298.